

SPORT KAO "ASKEZA" DANAŠNJICE?

Sjećam se razgovora koji je novinar za vrijeme Europskog nogometnog prvenstva u Engleskoj 1996. godine vodio sa suprugom poznatog njemačkog nogometaša Jürgena Klinsmanna, gdje ona kaže da je njen suprug svu vrhunsku formu, rezultate, trajanje na vrhuncima slave postigao svojim asketskim načinom života tj. upornim i stalnim odricanjem od stvari koje bi samo štetile njegovoj karijeri. Tako je rani odlazak na spavanje, puno sati treniranja, reduciranje izlazaka i zabava, određena vrsta i količina hrane itd. jedini način da se postignu željeni rezultati. Intervju koji sam čitao bio mi je zanimljiv, jer je u njemu u isti koš stavljen sport, novac, moć, uspjeh, slava, a kao jamstvo svega toga bio bi asketski život. Svi znamo da je sport nešto zdravo, dobro, plemenito, no isto tako poznato je da se uz sport mogu vezati, napose u današnje vrijeme, neke negativne pojave koje ga nagrđuju i koje mu ruše vrijednosti koje ima. Postavlja se pitanje da li je sport postao područje gdje su negativnosti uzele sve više maha tako da se mora doći do cilja bez obzira na sredstva koja će to omogućiti ili je sport i dalje sfera gdje čovjek može ostvariti svoje duhovne i tjelesne sposobnosti u skladu sa svojim mogućnostima i talentima koje posjeduje?

Što je sport danas?

Mnogo je načina na koje se može izreći što je to sport, a jedan je od takvih onaj što stoji u Proglasu sportaša izrečen u Rimu 1984.: *"Sport je radost življenja, želja samoizricanja u slobodi, naprezanje sa savršenim samoostvarivanjem kroz slobodno zalaganje; to je susret i odmjeravanje s drugima, odnos prema prirodi i društvenoj sredini. Sport je činilac ljudskog dozrijevanja, moralnog i društvenog odgoja; pospješuje i ljudske odnose i daje važan doprinos uljuđenom životu. Po svojoj sveobuhvatnosti uzdiže se na međunarodnu razinu kao sredstvo bratstva i mira"*.

Tako ocrtano zanimanje uključuje u sebi i tjelesni napor i natjecanje, makar u nekom širem smislu riječi. Čovjek niti je samo tijelo, niti je samo duh. On uvijek djeluje kao cjelina. U zborniku radova "Tijelo, sport i teologija" Valentin Pozaić donosi: "Tijelo ima posredničku ulogu između čovjekova unutarnjeg ja i vanjskog svijeta, između čovjeka i društva, između čovjeka i Boga. Tijelo je mjesto izričaja i priopćavanja. Stoga je moralna dužnost svakog pojedinca da usavršava, štiti i razvija sposobnost tijela, jednako pod preuzetom spremnosti da može prikladno odgovoriti na poziv bližnjega, a još više na poziv Božji."

Kao takav, čovjek se može ostvarivati i razvijati. Sportska djelatnost ne obuhvaća samo atletske vještine i sposobnosti već isto tako i volju, osjećaje,

razum, te kao takav sport zahvaća čovjeka u čitavoj njegovoj osobnosti i pripada čudorednom, moralnom području čovjekova života i djelovanja. Danas sport više nije samo povlastica određenog broja ljudi, već je to pojava koja je poprimila široke razmjere i koja okuplja i združuje kao malo koji događaj. Činjenica je da je sport s individualnog značaja prešao na društveni i kao takav svojom privlačnom snagom zahvaća ljude različitih dobi, društvenog podrijetla, vjerskih uvjerenja i pogleda na svijet.

Brže, više, jače

Poznato je da svaka medalja ima i onu drugu stranu. Tako i u sportu, kod viših motiva, kao što su plemenitost, radost pri sudjelovanju, poštivanje suparnika, izdržljivost i umjerenost u naporima, dolaze i niži motivi poput častohleplja, nepoštene borbe, pokvarene želje za dostignućima,... I ne samo da dolaze nego se dobiva dojam da su ovi niži motivi danas u sportu zauzeli maha i izbili u prvi plan. Krilatica koja se susreće na svim natjecanjima - *Brže, više, jače* - tjera natjecatelje jedino na sportska dostignuća s čime se zapostavlja sam čovjek, njegova ljudskost, a samim tim teško se mogu izbjeći i prijevare, razne vrste doppinga, droge, potplaćivanje, s kojim se velikoj opasnosti izlaže tjelesno i duhovno zdravlje dotičnog sportaša. Brže, više, jače mnogi zamjenjuju s onim "*Po svaku cijenu*" a tako su vrjednote sporta ozbiljno ugrožene jer se ne biraju sredstva na putu slave u uspjeh. Sam sportaš za mnoge više nije čovjek već robot koji je osuđen na uspjeh ili propast. Pri tom veliku i odgovornu ulogu imaju mediji, koji su istina potrebni pri praćenju sportskih aktivnosti i sportaša, no svakako na jedan pravedan i moralan način bilo da hvale ili kude sportaša ili sport općenito, jer oni su ti koji stvaraju javno mnijenje i na neki način usmjeruju čovjekov život. Mnogi profesionalni sportaši žive na tankoj crti neprestane napetosti kada se nađu pod pritiskom javnosti koja traži od njih samo vrhunske rezultate i uvijek priznaju jedino prvo mjesto. Zbog toga se sportaši često izlažu naporima iznad svojih mogućnosti što im se često osvećuje neuspjehom, a samim tim iskušava teret osamljenosti, zaborava, nerazumijevanja, prijezira. Koliko dugo može sportaš izdržati pod silnim pritiskom "biti naj...", a da ne dođe do puknuća bilo psihičkog ili fizičkog, jer svaka ozljeda ili stres udaljava profesionalca od cilja koji mu je postavljen i koji on prihvaća kao svoj, a što je cilj dalje to je očaj veći. Takve situacije kad se dodirne dno, kad jedan neuspjeh za sobom povlači drugi iziskuju od sportaša prihvaćanje mračne realnosti u koju je upao te skupljanje snage za ponovno dizanje sa dna, a to može jedino snagom vjere i svjesnošću da poslije Velikog petka dolazi Uskrs. Mislim, da su zbog toga sportaši-vjernici ili jednostavno sportaši vođeni višim ciljevima uvijek

sposobni naći motiv koji će im pomoći u prevladavanju kriza kroz koje u svom profesionalizmu neizbježno prolaze. Hoće li izaći iz krize i biti jači, ili će ostati na dnu, pitanje je čitavog spleta okolnosti duhovnog i tjelesnog života dotičnog sportaša.

U današnje vrijeme još je jedan veliki problem koji se veže uz sport, a to je baratanje basnoslovnim iznosima novca koji bi se inače morao držati barem u tako velikim količinama dalje od sporta. Sigurno da novac ima svoju vrijednost, no postavlja se pitanje je li preplaćeni sport uopće sport ili samo nemilosrdna trka za velikom zaradom. Plaća se produktivnost: samo prva mjesta. Sportaš, gledano očima zarade, ne promatra se kao čovjek, već kao kvalitetna ili manje kvalitetna roba za koju se jagme kupci, koji ovisno o svoti novca mogu raspolagati dotičnim sportašem i odlučuju često puta o njemu samom i o njegovoj karijeri bez njega. Isto tako nemalu pozornost zaslužuje i činjenica velikih novaca koje zarađuju sportaši, i ne samo novaca već i stanova, kuća, poslovnih prostora, automobila koje na svoj jedan zahtjev odmah dobivaju, dok mnogi drugi koji imaju daleko odgovornije uloge u društvu imaju daleko manja primanja i često nemaju za osnovne stvari, a kamo li za luksuzni život koji mnogi vrhunski sportaši provode. Istina, da onaj tko je profesionalac u sportu i tko sportu posvećuje puno vremena i odricanja zaslužuje da od sporta i živi, no problem je u sve češćem pretjerivanju, gdje se pojedini vrhunski sportaši plaćaju milijunima dolara ili maraka, dok negdje drugdje glad ubija 25 djece na minutu i sigurno je da će Bog od onih koji su odgovorni za takvo što tražiti račun. Iako se uz sport može vezati dosta negativnih stvari, on ne gubi i nije izgubio svoju osnovnu vrijednost i cilj. Koliko je to potrebno naglašavati toliko je i moguće neprestano raditi na usavršavanju i približavanju sporta svom osnovnom idealu i smislu.

Sport kao "asketizam"

Imajući sve ovo u vidu postavlja se opravdano pitanje može li se sport uzimati kao asketizam sadašnjice i sportaše nazivati pravim asketima, ako im je poznato kakvi su im ciljevi: slava, moć, bogatstvo? Naime, ima više definicija koje pokušavaju odgovoriti što bi to bila asketika, no kako neke naglašavaju samo neke pojedine vidove previše su jednostrane, druge pak njezin objekt zahvaćaju preširoko, pa su nejasne, no svi se duhovni pisci slažu u bitnome, a to je da je asketika nauka o kršćanskom savršenstvu. U svojoj knjizi "Kršćansko savršenstvo - asketika" Živan Bezić piše: "Asketika je nauka, jer znanstvenim načinom obrađuje svoj materijalni objekt. Ali ovo obrađivanje nije samo teorijsko, svrha mu je čisto praktična: pobuda na sveti život tj. savršenstvo. Asketika prelazi u askezu. Postaje kršćanskim

umijećem. Asketika prelazi u askezu onda kada kao teorija stvarno pređe u praksu i kad se izvršuje u životu. Asket je čovjek koji aktivno teži ka savršenstvu." Same početke asketike nalazimo u Starom Zavjetu iako Evanđelje otvara čiste asketske vidike. Dakle, kao takva asketika je religiozna stvarnost koja se nužno odvija u prostoru transcendentnog, odakle je profana ili bolje rečeno moderna askeza, uporno izvlači. Jedino bi kršćanska askeza zasluživala nositi takvo ime, jer ona odgovara najintimnijim i najplemenitijim aspiracijama ljudske duše: savršenost i sjedinjenje s Bogom, a to se može postići samo u jedinstvu s Kristom, koji je uzor kršćanskog života i savršenosti. Profana askeza, ako se tako može uopće nazvati, dio je našeg modernog svijeta koji je u mnogo čemu "polupao lončice" i izokrenio vrjednote. Danas mnogi provode "asketski" život kao npr. vojnici ili već spominjani sportaši. Prvi kako bi bili dobri vojnici, osposobljeni za sve zadatke, napredovali u službi, zaslužili veći čin, a drugi kako bi obarali svjetske rekorde, bili slavni i najbolji u svom sportu. Jedni i drugi imaju za cilj moć, slavu, zaradu, nedodirljivost što su bitno odlike moderne askeze koja se odvija bez Boga i koja je samim tim ateistička i ruši pravi cilj asketike a to je najuže sjedinjenje s Bogom. No nije pojam samoodricanja, vladanja samim sobom i svojim nagonima nešto negativno, dapače takvi pojmovi u ovom potrošačkom mentalitetu u kojemu živimo izazivaju divljenje kod mnogih za one sportaše koji postaju vrhunski što su bili ustrajni te dugotrajnim naporom i odricanjem koji su preuzeti svjesno i slobodno u vidu viših dostignuća što im donosi istinske radosti, smirenosti i samoostvarivanja. Kreposti stečene u sportu prelaze na ostala područja čovjekova života što je za svaku pohvalu no to nije asketizam u pravom smislu te riječi, jer ga sam cilj vodi u drugom pravcu.

fra Ilija Mikulić

